

δια της τῆς βρέχει ὁ Κόρπος τῆς Πάτρας, εἶναι ψηλὸ 1041 μ. καὶ σπῆς μισημεβρινῆς πλαγιῆς τῆς ξεχωρίζεται, σ' ὅποιον διαβαίνει ἀπ' τῆ θάλασσαν, σὺν ἀσπρῇ λουρίδῃ, ὁ δρόμος ποὺ θέλησαν τελερταῖα νὰ ρυθίσουν ἀπ' τὸν Ἐπαρχτ' ὡς τὸ Μεσολόγγι, πλατύνοντας τὴν Κακὴ Σκῆλα, ποὺ μόνη τῆς ἡ φύση εἶχε στήν Κλόκοβα κάμει.

Τὸ βουνὸ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὀνοματίστηκε «Ταρκισός» γιὰτὶ ἐκεῖ βρισκόταν ὁ τάφος τῶν Κένταβρων. Κ' ἕνας, τέτοιος τάφος ἔπρεπε στὸν ἀνυπόσταχτο, τὸν ἄγριον καὶ βουνόσιο αὐτὸ λαὸ τῆς Θεσσαλίας! Κ' ὕστερα ἀπὸ τόσες χιλιάδες χρόνια ποὺ περῶσαν, σὰ νὰ μὴ σβύστηκε μὲ τὸ σῶμα τῶν Κένταβρων κ' ἡ φύξή τους, φαίνεται πὼς μέσα ἀπ' τὸν τάφο τῆς ἐβγαίνει καὶ φώλιαζε στήν Κλόκοβα ἀπάνω, γιὰ νὰ γκαρδιῶν τὸς Ρωμοὺς στήν ἀνυποταξία καὶ στήν παληκαρία, καὶ νὰ δυνακῶν τὸ χερί τους, γιὰ νὰ μπερῶσουν νὰ διαλύσουν μιά μέρα τὴ σκοτάδι τῆς τυλαβίας, ποὺ τόσα χρόνια τοὺς ἐβλαίων. Κ' ἐκεῖ σπῆς Κλόκοβας τῆς πλαγιῆς, στῶν Κένταβρων τὸν τάφο ἀπάνω, γινήκανε δυὸ καλῆς γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰουμοσύνης πράξεις.

Στὰ 1730, σφράγιον δηλ. χρόνια προτοῦ γίνεται ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὁρλώφ, ποὺ καὶ τότε γυναίκα σπῆ Ρουσία Βασίλισσα, ἡ Ἄννα, βουλήθηκε νὰ τὸ πικρῶν τὸ Ἰωαννίκο. Τὸ Μόσκοβο περῶσαν καὶ πῆγαιναν πολλοὶ Καρλελιῶτες, κ' ἡ Ρουσία γιὰ τὰ κέρδη τοῦ ἀπὸ τότενος, εἶχε νὰ φτάσῃ τὸ κράτος τῆς ὡς τὸν κάβο Μακιά, τοὺς ἐπαίρει στήν ὑπαστάσι τῆς καὶ σὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς εἶδνε μεγάλους βελάους καὶ μιστοὺς. Ὁ Νικίτας π. χ. ἀπ' τὰ ἐπιζῶντὰ τοῦ Δραγαμέστου, κ' ἀργότερα ὁ ἀδερφός τοῦ Ἰσκού, ἀπ' τὸ Βάλτο— ποὺ γι' αὐτὸ ὀνοματίστηκε Μοσκοβίτης— κ' ἄλλοι πολλοὶ ἀπ' τὸ κάρλελι ἀκόμα εἶχανε γίνε σφραγιῶν τοῦ Μόσκοβου. Κ' ἡ Ρουσία σὺν εἶχε κανένα μὲ τὸν Τούρκου πολεμο, τοὺς ζαπόστειλε στήν πατρίδα τους, μὲ κάμποσα δῶρα, μὲ πετραχίλια γιὰ τοὺς παπᾶδες, μὲ κονίσματα γιὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ μὲ λιγα χρυσούφανα σκεπάσματα γιὰ τοὺς ἐπιταξίους τους καὶ μὲ προκήρυξες γεμάτες ἀπὸ παχιά λόγια καὶ δυνατῆς ὑπόσκασης, γιὰ νὰ σπείρουν καὶ σπῆ Ἰωαννίκο τῆς ἀνταρσίας τὸ σπῶρο καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ ὕστερα σὺν ἐκλείει αὐτὴ τὴν εἰρήνην, νὰ τοὺς ἀκκελλοκόψῃ ὁ Τούρκος.

Κ' ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς ἀνταρσίας τοῦ 1730

ἔγινε στὸν τάφο τῶν Κένταβρων ἀπάνω, ποὺ οἱ ἀρματωλοὶ τοῦ Κάρλελι ἐφύλαξαν κατῆρι στοὺς Τούρκους στρατιῶτες ποὺ, ἀπ' τὸν Ἐπαρχτο συνοδέβαινε στήν Πόλη τῆ Βουστία, τοὺς ἐχτύπησαν καὶ τοὺς τὴν πῆραν. Βουστία λέγανε τὸ φῶρο τοῦ χαρτασιῶ ποὺ πληρώνων οἱ ραγιάδες, καὶ τὸν ἐβγαλαν ἔτσι, γιὰτὶ ὁ φῶρος αὐτός πληρωνόντανε στήν ἐποχὴ π' ἀνθίζουν αὐτὰ τὰ λουλούδια.

Ἄλλ' ὕστερα ἀπὸ ἕναν αἰῶνα, σπῆς ὁ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1821 στὸ ἴδιο τὸ μέρος, στὸν τάφο τῶν Κένταβρων ἀπάνω, πάλι χτυπήθηκαν οἱ Τούρκοι κ' ἀρπάχτηκε κ' ἡ Βουστία, ἀπ' τὸν τελευταῖο τοῦ Ἰουγοῦ καπετάνιο, τὸ Δημήτρη τὸ Μακρῆ.

Καὶ σὰ νὰ τοὺς ἔτρωγε κάπια τέτια ὑποψία τοὺς Τούρκους, περιμένανε νὰ βγῆ πρώτῃ ὁ Αὐγερινός κ' ὕστερα νὰ ξεκινήσουνε γιὰ νὰ περῶσουνε μέρα τὴν Κεκὴ τῆ Σκῆλα. Ἄλλὰ γελαστήσαν ἀπὸ ἕνα ἄλλο ἀστῆρι πῶμιαζε τοῦ Αὐγερινῶ κ' εἶχε βγῆ δυὸ ὥρες προτιτῆρά του κ' ἐπῆσανε δρόμο ποὺ νόχτα ἀπὸ ἐκεῖ διαβήκανε. Ἄ ἀπὸ τότε τὸ ἀστῆρι αὐτὸ—πὺ τᾶχα νᾶναι; περιμένουμε νὰ κᾶς τὸ εἶπῃ ὁ κ. Πάλλης, τῆς ἐθνικῆς γλώσσαςμας τὸ καμάρι, τοῦ Ἡλιοφῆγαρου ὁ γρακίς—τ' ὀνοματίσανε Γελαντζῆ.

Κι ὁ Μακρῆς, ποὺ τὸλγε προδώσει τὸ διάβασμά τους ὁ προύχοντὰς τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Παλαμῆς ὁ Ἄναστασης, κρυμμένος μὲ τὰ διαλεχτὰ παληκαρία του, τὸ Μοσελά, τὸ Σῦφα, τὸν Τσερπέλη, τὸ Μακροκόστα καὶ ἄλλους, σὲ κᾶτι ἐκεῖ νεροραγίες, τοὺς χτύπησε κ' ἕνας μονάχα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Τούρκους γλύτωσε γιὰ νὰ κατγγεῖλη σπῆ Μεσολόγγι τὴν πράξη. Ἐνῶ οἱ κλέφτες μὲ τὰ μουλάρια, ποῦτανε ὁ παρᾶς φορτωμένος, τραβῆξανε γιὰ τὸν Ζυγοῦ τὰ βουνά.

Κ' ἡ πράξη αὐτὴ τοῦ Μακρῆ εἶταν ἡ πρώτη κατὰ τῶν Τούρκων ἐπίθεση πῶγινε τότε σπῆ Δυτικὴ Ἑλλάδα. Κ' εἶταν καὶ πράξη ἅγια, γιὰτὶ τὰ χρήματ' αὐτὰ χρησιμῆσαν ὕστερα γιὰ τὴ μεγάλη τοῦ Μεσολογγίου ἀντίστασι. Μ' αὐτὰ ὁ Μακρῆς ἔθρηψε τὰ τρακῶσα παληκαρία του, διαλεχτὰ ἕνα κ' ἕνα, κ' ἐκράτησε τὴν ξακουστὴ τὴν τάπια του, πῶφερνε τ' ὄνομά του καὶ τόσος δοξάστηκε σπῆ Μεσολογγίου τῆς πολιορκίας.

Ὁ Μακρῆς, πρωτοπαληκαρὸς τοῦ Σφραλοῦ, ἔπῆρε σὰ σκοτώθηκε αὐτός, τοῦ Ζυγοῦ τὸ πρωτᾶτο, ποὺ ὕστερα κ' ἡ Τουρκία τὸν ἀναγνώρισε καπετάνιο

μὲ τὰ δυὸ αὐτὰ μπουγιουρτιά τῆς.

(Τ. Σ.)

«Πελλεβᾶν Ἰμπραήμ Μπαμπᾶ Πασᾶ, Ἐλέφ Θεοῦ Βεζίρης καὶ Ἠγεμῶν τοῦ Σαντζακίου Ναυπάκτου καὶ Καρλελίου.

Περιπόθητέ με καπετᾶν Δημήτρη Μακρῆ, μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μας Σὲ φανερώνωμεν, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἀκούσαμε τὴν ἀξιοτιτῆτά σου καὶ παληκαρία σου, καὶ τὸ πιστὸν ἱκετλήκη ραγιάδικον, ὅπου ἔχεις εἰς τὸν πολυχρόνιον μας Βασίλειά. Σὲ ἐπαίνεσαμεν δι' αὐτὰ τὰ καλά σου προτερήματα, διὰ τοῦτο σὲ γράφομεν νὰ ἔλθῃς εὐθὺς λαμβάνοντας τὸ παρὸν μας μπουγιουρδι διὰ νὰ τιμῆσωμεν μὲ χαρίσματα βασιλικὰ καὶ μὲ δῶρα χιλιάτια ἀθθεντικά, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοὶ καπετανατοὶ τίμιοι καὶ ἄξιοι τὰ ἀξιώθηκαν, Μπουκουβαλαῖοι, Μπαστικαῖοι, Λάμπροι, Σουλιάτες, Δουβουλιῶτες, Μῆτσοι, Κοντογιαννῶποιοι; καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἄξιοι Καπετανατοὶ καθημερινῶς μᾶς ἐρχονται καὶ τοὺς τιμῶμεν μὲ χιλιάτια καὶ μὲ καπετανάτα καὶ μὲ ψωμιά, τὰ ἴδια θὰ νὰ κάμωμεν καὶ εἰς ἐσένα ἐρχόμενος πρὸς ἡμᾶς καὶ τελείως μὴ ὑποπατάσης, ἀλλ' ἔργου μὲ τὴν καρδιὰ ἀνοικτῆ, καὶ θέλεις γείνει καπετάνιος Βασιλικός καὶ ἀθθεντικός, καὶ θεῶθεν ὑγιγίνετα.

Ἰουλίου 26, 1820.

Ναύπακτος.

Ἦ τὸ Ταῦτην τὴν ἔρκον ἤλθεν εἰδῆσαι ὅτι ὅσα ἀσκήρια ἦτον εἰς τὰ Τρίκαλα τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ὅλα εἶδων ῥαί εἰς τὸν Μαχμῶντ Πασᾶ.

«Πελλεβᾶν Ἰμπραήμ Μπαμπᾶ Πασᾶ Ἐλέφ Θεοῦ Ἠγεμῶν τοῦ Σαντζακίου Ναυπάκτου καὶ Καρλελίου.

Περιπόθηται μας προστότες καὶ ἐπίλοιποι ραγιάδες ὄλων τῶν χωρίων ἄνω καὶ κάτω Ζυγοῦ καὶ Χάσιας μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μας Σὲς φανερώνωμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ κρατιῶν Δουβλέτι μᾶς ἐνεπιστεῖθη τὸ παρὸν μανσοῦπι Ναυπάκτου καὶ Κάρλελι νὰ ἐπαγρυπνώμεν διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ ραχάτι ὄλου τοῦ φακᾶρ φουκαρᾶ, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ καταπατῶνται ἀπὸ ζορμπάδες καὶ κλέπτας καὶ διὰ νὰ δοθοῖν τὰ παρόμοια νιζᾶμικ ὄλου τοῦ μανσοῦπιλοῦ μας χρεῖα ἀπὸ πιστοὺς καὶ ἄξιους καπετανναρῶν, ὅπου νὰ φυλάγουν ὄλους τοὺς τόπους βουνὰ καὶ κάμπους. Διὸ ἐκλέχκοντες καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ ἱκᾶρι Σας τὸν Καπετᾶν Δημήτρη Μακρῆν καὶ τὸν διορίσαμεν διὰ Καπε-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΑΙΔΕΣ

ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΗΣ ΣΚΙΑΣ,

Ἐπειδὴ ὁ Κρούσιος κ' ὁ Βιλλουαζὸν λένε πως «τρῆς διαλέκτοι συνηθίζονται ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀρχαία, ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ χυδαία, συμπεραίνει ὁ κ. Σκιας ἀπ' αὐτὸ, πὼς αἱ ἀρχαίζουσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἦτο τὸ εἰς εὐρύτερον κύκλον κτλ.» χωρὶς νὰ κρατηθεῖ καθόλου σπῆ συμπερασμὸς τοῦ ἀπὸ τὴν ἰδέαν μῆπως ὀνομάζαν ὁ Κρούσιος κ' ὁ Βιλλουαζὸν «διάλεκτον συνηθιζομένην ἐν Ἑλλάδι» τὴν ἀρχαίζουσαν ἡ ἐκκλησιαστικὴν, ὅχι γιὰτὶ μιλιότανε «εἰς εὐρὺν ἢ στενὸν κύκλον ὁμοειθῶν», ἀλλὰ μόνον ἐπειδὴ «συνηθίζετο ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγράμμασι, ταῖς διδασκαίς, καὶ τοῖς πατριαρχικοῖς

ἐγγράφοις» (*). Καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ πὼς εἶναι ἀβάσιμη μιά τέτοια ἰδέα. Γιὰτὶ βεβαία ὁ Κρούσιος καὶ ὁ Βιλλουαζὸν λέγοντας ὅτι «μιά τῶν ἐν Ἑλλάδι συνηθιζομένων διαλέκτων εἶναι καὶ ἡ ἀρχαία», πῶς φανερά ἐνοουῶσαν ὅτι τὴν ἀρχαία τὴ συνηθίζανε μόνον στὰ βιβλία.

Δὲν ἀποδείχνει λοιπὸν ἡ μαρτυρία τοῦ Κρούσιου καὶ τοῦ Βιλλουαζὸν ὅτι «ἡ ἀρχαίζουσα ἦτο ὄργανον συνεννοήσεως» ἀφοῦ «διάλεκτον» ὀνομάζον ὄχι μόνον μιά γλώσσα ποὺ μιλιέται, ἀλλὰ καὶ μιά γλώσσα ποὺ μόνον γράφεται.

Γιὰ τὸν τελευταῖο, τὸ Βιλλουαζὸν ὁ κ. Σκιας σπῆ βιβλίον του (**) περιορίστηκε νὰ πεῖ μόνον πὼς «τὴν εἰς τρία (ἀρχαίαν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ χυδαίαν) διακρίτειν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κρούσιου ἐδέχθη, τὰ αὐτὰ ἐπαναλαβὼν ἐν τέλει τοῦ ἸΗ' αἰῶνος καὶ ὁ Βιλλουαζὸν». Πολὺ φρόνιμα ἔκανε ὁ κ. Σκιας, τόσος μόνον νὰ πεῖ γιὰ τὸ Βιλλουαζὸν. Σὰς ἀντιγράφω ἐδῶ ἀπὸ τοῦ Σάθα τὸ «παράρτημα κτλ.» (σελ. 129) καὶ τᾶλλα ποὺ εἶπε ὁ Βιλλουαζὸν καὶ δὲν τὰ εἶπε κ' ὁ κ. Σκιας, γιὰ νὰ καταλάβετε πόσο φρόνιμα ἔκανε.

(*) Σάθα «παράρτημα κτλ.» σελ. 129.
(**) Σελ. 182 σημείωσις.

«Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διάλεκτος εἶναι ἡ γλώσσα τὴν ὅποιαν συνηθίζουσι οἱ πατριαρχαὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῆς ἐκκλησίας ὑπάλληλοι ἐν ταῖς διδασκαίς. Εὐκαλώτερον δὲ εἶναι, λέγουσι. νὰ συνθέσῃ τις πολλοὺς λόγους εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔπος, ἢ ἕνα καὶ μόνον ἐν τῷ χυδαίῳ ἰδιώματι. Δὲν βλέπω τὸν λόγον τῆς παραξένου ταύτης δικαιολογίας. Λέγουσι ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἐνοουῶνται ἐπὶ δύο ἢ τριῶν προσώπων. Ἀναμειγνύουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πολλὰς λέξεις τοῦ βαρβάρου ἰδιώματος» (*). Τὸ «εἰς εὐρύτερον κύκλον ὁμοειθῶν διαδεδομένον ὄργανον συνεννοήσεως» τοῦ κ. Σκιας, στὰ δάχτυλα, λέει ὁ Βιλλουαζὸν, μπορούσανε νὰ μετρηθοῦν ὅσοι τὸ καταλάβαιναν. Δὲν ἔκανε λοιπὸν πολὺ φρόνιμα ὁ κ. Σκιας νὰ μὴ γυρίσει τὸ φύλλο γιὰ νὰ διαβάσει καὶ τᾶλλα ποὺ λέει ὁ Βιλλουαζὸν σπῆ σελίδα 130 τοῦ βιβλίου τοῦ Σάθα; Καὶ δὲ θὰ κάνω καὶ τοῦ λόγου μου φρόνιμα νὰ φῆσω πᾶ σπῆ ἡσυχία του τὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Σκιας, γιὰ νὰ μὴν καταντήσῃ ἀπάντησις ἡ κρίσις μου, καὶ σὰς γελάσω ἔτσι, ἀφοῦ σὰς ἔλεγα ὅτι σκοπὸς δὲν ἔχω ἀπάντησις νὰ γράψω κ' ὅτι ὁ μόνος σκοπός τοῦ ἀρθρου αὐτοῦ εἶναι νὰ φανερώσει τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Σκιας τὴ σοφία;

(*) Σάθα, παράρτημα, σελ. 130.

* Ἡ ἀρχὴ του σπῆ 113 φύλλο τοῦ ἀΝουμᾶ.

τάνον του Καζά, άνω και κάτω Ζυγού και Χάσια χωρία έμβαίνοντας μέσα κατά το έκπαλαι. φυλάττοντας όλα τα βουνά και κάμπους, όπου να μη καταπατώνται οι ραγιαδες από τους ζορμπάδες και κλέπτας γυρίζοντας με άρματωλούς ρωμαίους.

Διά τουτο Σας προστάζομεν να τίν έγνωρίζετε διά καπετάνου Σας, προσφέροντας του τήν πρόπουσαν τιμήν δίδοντας του τους συνειθισμένους λουφέδες και όλα έκπαλαι καπετάν αίτάτια του χωρίς να τίν άφαιρέσητε το παραμικρόν, είσθε και υπόχρεοι χρεία: τυχούσης να τόν δίδητε ως και από ανθρώπους αξίους από όλα τα χωρία Σας χωρίς να τίν άναιτείνετε: προσέτι και σύ έδικί μας, Καπετάν Δημήτρη, σε παραγγέλομεν να είται υπόχρεως να φυλάγγε επιμελώς και μεγάλην προσοχήν έπαγγυμένων ήμερονικτίως διά τήν ήσυχίαν όλων των ραγιαδών, όπου σε τους εμπιστεύθημεν αυτό το κόλι να το φυλάγγε ως τήν κόρην των οφθαλμών Σου, άκόμα να είσαι και σύμφωνος με τήν γνώμη και εις το ίταήτη των διορισμένων μας προϊστώτων του Καζά: ποιήσατε ούν καθός: σας προστάζομεν και μη άλλως έξαπορσίσεως και είσθε θεόθεν ύριμίνοντες.

Αύγουστου 22, 1820

Πραχώρι».

Στο άρχείο του Μακρη μαζί με άλλα πολύτιμα έγγραφα βρίσκεται και τ' ακόλουθο, που συντρέχει, σε όλα προχτές: είπα για το βενετικό, πως είχε δηλα τα τελευταία της σκλαβιάς χρόνια καταργηθεί τ' αρματωλίκι του.

«1821, Ιουνίου 24 Βενίτικο.

Τήν σήμερα φανερόνομεν οι άποκάτοθεν γενομαμένοι ραγιαδες από Βενέτικο και έβάλαμεν άρματωλο τόν Καπετάν Δημήτρη Μακρη διά να μάς φυλάξη το Βιλαέτι μας από κάθε ανάγκη και έχουμε να του δίνουμε λουφέδες πενήντα ε κάθε λουφές από γρόσια δέκα και διά έτούτο δίνομεν τήν όμολογίαν μας εις χείρας του καπετάν Δημήτρη Μακρη.

Παπαχρηστός από φαμέλα και απόλοιποι, Παπακώστας από Μαμουλάδα και απόστρατα, Δήμος από φυτιάνα κλπ.Θανάσης από Γαλατά,Μήτρος και τίλοιποι Καθρολιμιότται, Μηνάς και λοιποί βροσταντίδαι, Άδαμοχρηστός και επίλοιποι νικαθρίτες, Γεώργιος άνηφαντής και λοιποί σκαλιότες, Πολύχρονος και τίλοιποι Βαμπακιώτες».

Ο Σπύρος Γρικούπης στην ιστορία του γράφει, πως ο Μακρης «ήτο ο μόνος ίσως των συγχρόνων του όπλαρχηγών της Δυτ. Ελλάδος, όστις δεν έφίλησε ποτέ Τουρκικήν ποδιάν, διότι έζη μέχρι της επαναστάσεως άδριακόπως ως κλέπτης, περιπλανώμενος εις βουνά και εις έρήμους». Άλλά δεν έχει πολύ για τουτο δικιο, γιατί προτήτερ' άπ' τήν Έπανάσταση ο Μακρης είχεν ύποταχτή στον Τούρκο, άφου έλαβ' άπ' αυτόνε θέση και διορίστηκε καπετάνιος του Ζυγού. Ο Μακρης δεν έπροσκύνησε Τούρκο, άφου κηρύχτηκε ο πόλεμος κ' ύστερα, ούτε τα ξανάφκιασε πιά μαζί τους, ούτε έκανε σαν τους άλλους καπετανίους καπάκια, άλλ' άφου μια φορά έγινε των Τούρκων όχτρος, όχτρος τους ως το τέλος του πολέμου έμεινε.

Για τουτο κι ο Όθωνας σαν έζήτησε να πάρη για ύπασπιστή του ένα κι άπ' τή Ρούμελη στρατηγό, που να μίν έπροσκύνησε Τούρκο, τέτιονε μονάχα τόν άρματωλό του Ζυγού έβρηκε. Άλλ' ή άλύγιστη του Μακρη κορμωστασία, κ' ή συνεφιασμένη και βαριά σαν Κένταβρου όψη του, δεν ήτανε φκιασμένη για της Αύλης: τα καμώματα και των αυλικών τα σαλιμάκια και τους τζελεβέδες, κι ο κλέφτης πούχε άντρωσθει στού βουνού τόν άέρα, που δε μπορούσε και μια ώρα να χωριστή άπ' τ' άρματά του κι άπ' το ντουφέκι του, το Λιάρο, που και πλαγιατμένος και ξυπνός τα φορούσε, θα πηγόντανε και θα μαρζωνε μέσ' στη βαριά του παλατιού άτμοσφαιρα και μεσ' στις αυλής τα σίδερα.

Ο πρωθυπουργός ο Μυροκορδάτος κείφτηκε τότε πως δεν έμεναν παρά οι Γρικούπαι, που κι αυτοί δεν είταν προσκυνημένοι: άπ' όλη τή Ρούμελη, γιατ' ύστερα άπ' τήν πρώτη του Μεσολογγίου πολιορκία είχανε φύγει για το Μωριά. Κι ο Βασιλιάς ο Όθωνας έδιάλεξε άπ' τους δυό τους το Γαρδικιώτη και τόν έπήρε για ύπασπιστή του. Κ' έτσι άπ' όλους τους Σπερολλαδίτες—κι όχι τους Δυτικοελλαδίτες—μονάχα ο Μακρης κ' οι δυο Γρικούπαι δεν είχανε κάμει με τόν Τούρκο *κινιάκι*, άρότου το πρώτο ντουφεκι του πολέμου έπεσε.

Τήν παληκαριά του Μακρη τήν επεράτησε ώραία με τους στίγους του ο Σποντής, Μεσολογγίτης πο κτής του Εϊκοσι Ένα. Άλλ' ο ποιητής μαζί με το

Μακρη έτραγούδησε και το Λιάρο—το ντουφέκι του.

απου στους χρόνους της σκλαβιάς μας έσπειρε παντού τόν τρόμον».

Ο Μακρης επέθανε, άλλ' ο Λιάρος ζή στο Μεσολόγγι και δε παίρνει πιά τόν τρόπο ούτε δίνει το θάνατο, αλλά δίνει τή γαλήνη και σπαιρνει ζωές που χωρίς αυτόνε δε θάβλεπαν το ρως της ήμέρας. Γιατί μερικοί δυστυχισμένοι νιόγαμπροι, που ο ρόβος, ή συγκίνηση κ' ή μεγάλη αγάπη τους έφερε σε νευρική ταραχή και τους παράλυτε τήν άνδρική τους δύναμη, πιάνοντας με τόνα χέρι το Λιάρο και με τ άλλο στομώνοντας στη μπουκα της κάννας του, τήν ξεχαρβαλωμένη του κορμιού τουςσάκκα,σά να φωλιάζη εκεί μέσα όλη του καπετάνιου του Λιάρου ή άντρεία και σά να τους δίνη βοήθεια, γέρονται άμέσως άντρες, και ξαναβρίσκουν κοντά στην καλή τους τήν άντρική δύναμη, τήν εύτυχία, τόν έρωτα και τήν απόλαψη που για λίγες ώρες ή μέρες τους είχε ή καλόκαρδη φύγει.

Τόση έχτίμηση και πεποίθηση ήρφευ: του Μεσολογγίου έλαβ: στού Δημήτρη Μακρη (1) του τελευταίου άρματωλού του Ζυγού, τήν παληκαριά!

K. A. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Ο Μακρης είταν πατέρας του στρατηγού Ν. Μακρη πούτανε μέραρχος στη Θεσσαλία στον τελευταίο πόλεμο κ' έσωσε κ' ένα λόχο άπ' τους Τούρκους τήν Ταρτίσα της Λαμίας.

Η ΖΗΛΙΑ

Ψίδι κρυφό και φαρμακερό είναι ή ζήλια. Είναι στενόχωρος πόθος που τρώγει τα σωθικά. Είναι αγκάθι της αγάπης που τρέφεται με το βάσανο και με το δάκρυ. Σαν θελήση αυτή μπορεί και αυτήν τήν άθωα ψυχή της μικρής κόρης να πορνείψη κι αυτό το τρελό χαμόγελο του μικρού παιδιού να φαρμακέψη στο πρώτο και άδολο χαίδι.

Είναι ή ζήλια αγκάθι της αγάπης.

Αυτή μπορεί να σύρη στην άφάνεια κάθε έσθό πόθο και να φέρη στην άδυσσο της ζωής, τή λευκή άθώωση, το γελαστό και τρυφερό πτέμμα του ξακου βίου.

Γεννιέται ή ζήλια, γεννιέται από το πάθος της αγάπης και ξεριζώνει θεμέλια και βουνά άκόμη. Εκεί μέσα βαθυά στην καρδιά σκορπάει τις

κής εξέλιξως, ούτε για προϋπόθεση, ούτε για έπισυμπέρασμα δεν τόν παραδέχτηκε κανείς. «Τός άδικηλείπτους σπουδαιότητας μεταβολάς» τ' άνευ έξωτερικής αίτίας» και όλα που ύστερα έρχονται είναι ίδες πολ' ο κ. Σκιας τις βάζει στο μυαλό και στο στόμα των άλλων, χωρίς αυτοί ούτε στάνειρό τους να τις έχουν. Έπειτα—κ' εδώ φαίνεται πόσο άνάποδα βλέπει τα πράματα ο Σκιας— το νόμο αυτό κανείς δεν τον έπηρε για προϋπόθεση. «Αν ο κυριώτερος λόγος, ο μόνος ίσως που τόσα χρόνια τώρα ύπάρχει, γράφεται δηλ. ή καθαρεύουσα, δεν είταν ή άνόητη πρόληψη για τή γλώσσα μας πως είναι χυδαία, βάρβαρος, διεφθαρμένη, πως γι' αυτό είναι χυδαία και βάρβαρος, έπειδή δεν είναι ή ίδια ή άρχαία—μήπως κ' ή άρχαία είτανε πάντα ή ίδια—μόν' άλλαξε, διεφθάρη, αν λοιπόν ή άνόητη αυτή πρόληψη δεν έβασίλευε, άνάγκη δε θα έπήρχε να ανακατώνει κανείς και κανείς δε θάνακάτωνε στο ζήτημα τή γλωσσική εξέλιξη, αν και τότε ούτε θα ύπήρχε ίσως ζήτημα, για τί καθαρεύουσα, άρχαίζουσα, έκκλησιαστική, κοινή, δε θα ύπήρχαν. Μ' άλλα λόγια όσοι στη γλωσσική εξέλιξη να προστρέξουν αναγκάστηκαν, για το γλωσσικό ζήτημα μιλώντας, το έκαναν όχι για να καταδικάσουν με το νόμο της εξέλιξης τήν καθαρεύουσα,

όπως φαντάζεται ο κ. Σκιας: ή γλωσσική εξέλιξις προϋπόθεσις του δόγματος του καταδικάζοντος τήν καθαρεύουσαν), αλλά για να χτυπήσουν τήν άνόητη πρόληψη, για να δείξουν πως τίποτ' άλλο δεν είναι, παρα πρόληψη άνόητη.

Υστερ' από τήν εξέταση της θεμελιακής ιδέας του βιβλίου, περιτό θα είταν ίσως να συζητήσαι κανείς τήν άλλη γνώμη του κ. Σκιας για το κρέλλον της ελληνικής για το αποτέλεσμα του «περι ύπάρξεως αγώνος των διαφόρων διαλέκτων». Κι άλήθεια ή γνώμη του αυτή, ότι δηλ. θάρθει εποχή που όλος ο κόσμος τήν καθαρεύουσα θα μιλάει, που δε θάκούγεται πούθενά ή «κοινή δημώδης» ή «άλλη διάλεκτος» καιιά γιατί θάναί όλες χαμένες, εποχή που θα χρειάζεται λεξικό για να καταλάβει κανείς τί θα πει μαντίλι, και κόκκαλο, και κρόβουνο, και μάτι, και σπίτι, και βάρακ, ή γνώμη δηλ. του κ. Σκιας ότι θα επικρατήσει στο τέλος ή καθαρεύουσα, «έξαφανίζουσα τας λοιπας διαλέκτους» είναι το φυσικό, το λογικό συμπέρασμα της θεωρίας του, ότι ή καθαρεύουσα είναι «διάλεκτος φυσική» ως «ή δημώδης». Και πολ' σωστό μπορούμε να πούμε κ' έμεεις για τόν κ. Σκιας, εκείνο που είπε αυ-

(*) Σελ. 75.

...ίζες της και έτσι της βρίζουν: τό αίμα και την λιώνει, όσο πλιε ευάισθητη την βρή.
 Άκόμα και στα στήθια του μικρού παιδιού βράζει. όταν στην άγκαλιά της μάνας βλέπει να σείγγεται με τρυφεράδα και πάθος ένα άλλο πλάσμα που λέγεται αδερφός. Και σ'τ'ης παρθένος κόρης τ'ά στήθια χυράζει ή ζήλια'σάν βλέπει σ'τ'ης άνοιξης την φορεσιά τόσα χρωματκ, τόση ομορφάδα και τόσες μυροδιές.

Είναι φαρμάκι άδολο και κρυφό ή ζήλια. Γιατί

κανείς δέν μπορεί ποτέ να μαντέψη τή δύναμή της. Καθένας την τρέφει μέσα του, καθένας την κρατεί με πάθος και αγάπη, με τέτοιο πάθος που τον κάμνει ν' άρριζή, να βογγάη, να βράζη, σάν τό νερό στον καταρράχτη που ξαφνισμένο, άβάσταχτο, γιμάτο άφρούς ρίχεται και κατακλυά στο χάος και στην άβυσσο.

Κέρκυρα 1904.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΟ

Η ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ*

(Από τό παθολογικό μέρος της γυμναστικής μελέτης «Η ΜΑΤΙΑ»)

II

Η ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΥΠΝΩΤΙΣΜΕΝΩΝ

Δέν θά είναι λογικό να ζεστάσουμε την παθολογική αυτή άψη της ματιας, αν δε ζηγήσουμε τ'α φαινόμενα του φυσικού ύπνου, που σ'άν εισαγωγή μπορούν να μάς χρησιμεύουν στο θέμα. Στενά με τον ύπνο δεμένα έρχονται όσπια τ'α νυχτοβασιλιά και ύπνωσιτικά φαινόμενα, και τελευταία τ'α ύπνωσιτικά τ'α και περισσότερα θ'α μάς άπασχολήσουνε.

Στον ύπνο τό φυσικό, κίνηση, αίσθηση και κινήση χαλαρώνονται, μα τέλεια δε λείπουν μάς λείπει μόνο ή συνείδηση κ' ή θέληση, που δλ' αυτά τ'α κυβερνά σ'άν άξιοι τιμονιέρη. Έτσι μέσ' στον ύπνο άταχτες ιδέες άνακατεύονται στο μυαλό μας και κορρόνουν λίγο λίγο φανταστικού κόσμου σκηνές (όμοια), μαρτυρούμενες πολλές φορές με παρακμιλητά του κοιμισμένου, με μορφαμούς και με κουματκ. Πολύ συχνά κάποιος έξωτερικός έρεθισμός μπορεί να δωση τερασσή μορφή σ' όνειρο βρεχόμαστε λ. χ. στον ύπνο μας και φοβερές φουρτούνες σ' όνειρο θωρούμε, ή τό νυχτικό ποικίμισο μάς στενεύει και όνειρευόμαστε πώς φονιάδες ζητούν να μάς πνίξουνε. Τούτο είναι μια έξωτερικιά

άποβολή στον ύπνο. Άλλοτε μια σκίψη σταθερή, που και στα ζωνια μάς κυριεύει, μια συνήθεια ή μια φυσική ανάγκη, με τό δικό της πέπλο σκεπάζει και τόνειρο' έτσι, κατά τό λεγόμενο, «όποιος πεινά φωμαί θωρεί και όποιος διψά πηγάδια»· παιδιά που σπουδάζουν, βιβλία και δασκάλους βλέπουνε σ' όνειρό τους, και έρωτημένοι πάλι φίλια και άγκαλιάσματα... Σ' αυτά τ'α όνειρα βλέπει κανείς την έσωτερικιά άποβολή, την άδύνατοβολή, όπως την είπανε. «Όχι σπάνια σ' όνειρο ή σταθερή μας ιδέα γίνεται τελειότερη, καθαρίζεται, δυναμώνει, σ'άν άλλη θέληση ζένη να την κυβερνά, και έτσι περίφημοι μαθηματικοί, σαν τό Γαρία», λύσανε στον ύπνο τους τ'α δυσκολότερα προβλήματα, ποιητάδες δε και μουσικοί συνθέσανε τ'α πιο καλύτερά τους.

«Αμα έσχετ' ή νύστα, διάθεση δηλαδή για ύπνο, τ'α γλέφαρα συγκαλείνουνε νευρικά, στενότερη παρουσιάζοντας τή σιγισμάδα τους, κ' οι βορβοί κουνιούνται τρεμουλιαστά; κούραμένα, μη ένώνοντας στο ίδιο σημείδι τους όπτικούς τους άξόνους, γι' αυτό και ή διακλιτία δέν είναι σπάνια. Η προσομογή χαλαρώνεται κ' ή κόρη μένει πάντα μεγαλωμένη. Τ'α μάτια κοκκινίζουν, δακρύζουν και θολώνονται. Σέ λίγο, άμα συνείδηση και βούληση, δλότελα λείφουνε, γυρίζουν κατ' άπάνω οι βορβοί, πέφτουν βριαά τ'α γλέφαρα και τ'α μάτια σφαλλουνε. (Ο ύπνος ήρθε με τ'α όλα του. .

«Αν ό κοιμισμένος τώρα βλέπει όνειρο, ταιριαστό μ' αυτό μπορεί να παραμιλά, να χειρονομεί και άλλάξη άψη, μένουν όμως σφαλιστά, όπως στον ύπνο, τ'α μάτια του· καμιά φορά ξυπνά σ' όνειρό του άξαφνα και τότε φανερώνει στη ματιά όλες τις φανταστικές σκηνές, που τον ύπνο του ταραζάνε, σκηνές λύπης, τρομάρας, θυμού, ή ένάντια, χαράς, εύτυχίας, αγάπης. Σ' άλλη πιο σπάνια περίπτωση ό κοιμισμένος από τις ιδέες προχωρεί στις πράξεις, σηκώνεται μ' άλλα λόγια και κάνει ό,τι όνειρεύεται, φροντίζοντας ύστερα να ξαναπέση στο κρεβάτι· σ'άν ξυπνήση, τό παραμικρό δε θυμάτ' άπ' ό,τι έγινε.

Την τελευταία, κινητική, να πούμε, μορφή τ'α νεύρου, ώνομάσανε νυχτοβασιλιά. Ο νυχτοβάτης σε τίποτε άπ' όσα βρίσκονται γύρω του δέν προσέχει. αν με τ' όνειρό του στενά δε σχετίζεται' περπατάει λ. χ. σ'α σχοινοβάτης στην άκρη ψηλού τ'αίχου δίχως να ζαλιζέται, δίχως να φοβάται να πέση, ή βγαίνει νύχτα με τό νυχτικό του στο χιονισμένο δρόμο, κιντυεύοντας να παγώση· αν σταθούμε μπρός του και με μαχαίρι τον φοβερίσουμε, δε μάς βλέπει και ξακολουθεί τό δρόμο τ' άρροας, δλότελα σ' όνειρό του παραδομένος. Τ'α όρθάνοιχτα μάτια του, με τις μεγαλωμένες και άναίσθητες κόρες και την κορρωμένη, δίχως έκφραση, ματιά, είν' ό καλύτερος καθρέφτης τ'ης ψυχής του.

Παρόμοια κατάσταση παθολογικού ύπνου άπαντούμε στις προσβολές του ύστερισμού, τή λέμε δε για διάκριση ύστερικιά ύπνωσιλιά. Στο ενεργητικό αυτό παρακμιλημα ύστερικιάς προσβολής, τ' άνοιγμένα και προσηλωμένα μάτια, με τις μεγάλες και ακίνητες κόρες τους και τή σβυσμένη θωριά, μαρτυρούν πώς ή άρρωστη ξεχωρίστηκ' από τον κόσμο, δε βλέπει, δέν άκούει, δε νοιώθει παρ' αυτό που σχετίζεται με τό παρακμιλημά της, με τ'ης κρίσης τ'α παραλογισμάτα. Παραλογίζεται λ. χ. πώς βλέπει μπρός της φείδια που την κυνηγούν, ή έναν άρπη άγρια, που τή φοβερίζει, και μ' άγριες φωνές ζητά βοήθεια και τρέχει για να φύγη, ζετινάζοντας άταχτα τ'α χερια της· αν θελήσουμε να τ'ης βγάλουμε τις τρομαχτικές της ιδέες, λέγοντας πώς περιστέρια πετούν γύρω της ή άγγελόμορφο παλλικάρι τή χαιρετάει, δε μάς άκούει, δέν προσέχει στην άποβολή μας και τό παρακμιλημα δέν αλλάζέται· αν όμως, σύμφωνα με τις ιδέες της, φω-

τός για τούς πολεμίους τ'ης καθαρεύουσας πώς ή γνώμη του αυτή είναι «λογικώς έρθή». Κι άλλ'θεια, ό λόγος του μια γλώσσα χάνεται, ή άπευκτικής έπικρατεί και άπλώνεται, και τή μιλάει έτσι περισσότερος κόσμος, δέν είναι έσωτερικός, δέν είναι ή ίδια ή γλώσσα, τό φτεαξίμό της, δέν είναι φανταστικά προτερήματα ή έλαττώματα, που θά τ'ης έδωσανε κανείς, δέν είναι ή φτώχεια ή ό πλούτος της. Στην κατάσταση του λαού που τή μιλάει, στον πολιτισμό του, στη θέση του συγκριτικά με τούς άλλους λαούς πούχει συγκοινωνία, σ' αυτά θ'α βρούμε τούς λόγους που μια γλώσσα καταπίνεται ή καταπίνει; μίαν άλλη. Και δέν είναι καθόλου παράξε ο τ' ένα έθνος πολιτισμένο που έχει γλωσσικά ιδώματα, να χαθόνε με τον καιρό τ'άλλα όλα, και να μείνει μονάχα εκείνο που λόγος ιστορικοί τό άνεύσανε από περιορισμένο ιδίωμα σε γλώσσα του έθνους καινή, σ' έπίσημη γλώσσα. Να γιατί «λογικώς έρθόν» τ'ης θεωρίας του συμπέρασμα είναι ή γνώμη του κ. Σκια, για τήν καθαρεύουσα, ότι με τον καιρό θ'α αέξαρανίσει τ'ας άλλας διαλέκτους· αν τό έθνος δε χάσει τον πολιτισμό του.

Και θάτανε και «πρηνεματικώς έρθόν», αν ή θεωρία του, αν ή άνακάλυψη του για τήν καθαρεύουσα δέν είτανε τόσο σοφή, ώστε να μπορεί νάναι

και κάπως σωστή. Γι' αυτό παραπάνω είπα πώς ίσως περιττή βρεί κανείς τήν εξέταση τ'ης τελευταίας γνώμης του κ. Σκια για «τό μέλλον τ'ης έλληνικής»· αφού είναι αυτή τό φυσικό συμπέρασμα τ'ης άλλης του γνώμης που μοιάζει άνακάλυψη, κ' έπομένως δέν πολυπέφτει στην κ. Σκια τό βάρος για τήν αξία τ'ης τελευταίας του γνώμης. Κι όμως τόσο περιττή δέν είναι και αυτηνης ή εξέταση. Γιατί ένθ άπό τή μια μεριά θ'α συντελέσει έχι λίγο στον προσδιορισμό και στο φαινόμενα τ'ης σοφίας του βιβλίου, που, καθώς είπα είναι ό μόνος σκοπός του άρθρου αυτού, άπό τήν άλλη θ'α είναι ένας άκόμη μαρτυρας κατηγορίας στην κρίση τ'ης θεμελιακής του βιβλίου ιδέας. Και τ'ης τελευταίας γνώμης του κ. Σκια τήν εξέταση για τ'αποτελέσματα του «δικτατορικού άγώνος» άπό τήν έμπειρία, όπως πάντα, θ'α ξεκινήσουμε, αυτην ήκούσουμε τί μάς λέει, ξεχνώντας για μια στιγμή αν ή γνώμη του κ. Σκια είναι συμπέρασμα, ή αν είναι άρχή ή τέλος, ή και μέση.

Ο πλουτισμός του λεζικού μιας γλώσσας, ή και ή αντικατάσταση λέξεων, όταν περιορίζεται σε αριθμόν όχι μεγάλο, δέν αλλάζει τή γλώσσα, όσο έννοείται, ή γραμματική της, ή σύνταξη, ό όργανισμός της με μια λέξη μένει ό ίδιος. Κ' εκείνο

που ξεχωρίζει από τή δημοτική τήν καθαρεύουσα δέν είναι ότι διαφορετική λέξη έχει ή μια και διαφορετικιά ή άλλη για να πούνε τό ίδιο πράμα. Η καθαρεύουσα δέν είναι δημοτική, όχι γιατί τό «σπίτι» τ'ης δημοτικής τό λέει αυτή «οίκια», αλλά γιατί τήν «οίκια» τ'ης καθαρεύουσας αν τήν είχε ή δημοτική, θά τήν έλεγε «τήν οικία» και «τίς μύτες» τ'ης δημοτικής, αν τις ήξερε ή καθαρεύουσα, θά τις ήξερε «τάς μύτας». Φανταστήτε τώρα τί γούστο θ'α είχε, αν, όπως ό κ. Σκιας που νόμισε ότι πρώτος αυτός έμαθε τήν ήλικία τ'ης καθαρεύουσας, είχα κ' έγώ τήν ιδέα, ότι πρωτότυπη είναι όσα διαβάσατε. Και τό λέω αυτό όχι γι' άλλο λόγο, όχι από μετριοφροσύνη, αλλά μόνο και μόνο για να ζυγίσετε σωστά τό άκόλουθο επιχείρημα, για να κρίνετε πώς αξίζει ή παρατήρηση ήδε. «Πρόδηλον είναι ότι προστεθεισών πλείστων λέξεων συνθέτων ή παραγώγων εκ του θερμός, οίον θερμαγωγός, θερμοχημικός, θερμομέτρον κτλ. ου μόνον θ'α ένισχύσωσιν αί νέαι αύται λέξεις έν τή γλώσση τό θερμός, άλλ' ίσως θ'α έκβάλωσι και τό ζεστός» (*). Πρόδηλον αυτό ίσως να είναι. Πρόδηλον όμως άπ' αυτό δε γίνεται, ότι θ'α επικρατήσει

(* Σελ. 57 σημ.

νάξουμε πώς έφυγε δ' Αράπη, ή τὰ φείδια σκοτωθήκανε, άμέσως ήμερώνεται ή όψη της, παύει τὸ φευγιό, τὰ ξεφωνήματα, και σ' άλλα μεταφέρεται δ' νοῖς της. Παράξενη μὰ όχι και σπάνια μορφή ύστερικής ύπνοβασίας είναι κ' ή ζωανθρωπία, ή τέλεια δηλαδή μίμηση ενός ζώου πάνω στο ύστερικό παραμύθιο, όπως στο πάρα κάτω ιστορικό βλέπετε:

Μιά κοπέλλα νόσπαντη και στην άρχή της γκαστριάς της, πάθαινε συχνά ύστερικές κρίσεις, με παραλογισμάτα και παραμυθία, που σε μεγάλη ταραχή φέρανε τὸν άντρα της. μ' άλλους τούς άγιασμούς, τούς ξορκισμούς και τὰ εϋχέλια, δέν έπαυε ή δόλιξ νά θέρνεται, νά ξεφωνά, νά βλέπη βῶδι τὸν παππά, τὸν ούρνά σφοντῆλι! Κι όσο τούλάχιστο παραμύθιοσε άνθρώπινα, πότε μ' άγγελους και πότε με δαιμόνους άνοίγοντας ψιλή κουθέντα, έμενε πάντα μιά κρυφή έλπίδα νά τή γίνουν μ' εϋχῆς και ξορκίσματα. όταν όμως παρήχωσε τ' άγκυλί του δ' σατανῆς κι άρχισε ή άρρωστη νά παραμιλά... γαίσινα, με τὰ τέσσερα περπατώντας και νιαουρίζοντας, έ! τότε πιά μείνανε ήσυχ' οί παππάδες και βρήκαν το μπελλά τους οί γιατροί! "Ενα βράδυ σάν τρελλός μ' έφώναζε δ' άντρας της: δίκολε! δέν ήτανε μικρό πράμα νά καμαρώνει τήν κοιλιά της με περηφάνεια κι από μαύρη ώρα νά τὸν γεννήση ζάρνου... άχτόπουλα! Βρήκα τήν άρρωστη νά σέρνεται κατάχαμα με τὰ τέσσερα, νά νιαουρίζει, νά τσαγγρονάζ, νά γλύφη τὰ δάχτυλά της και νά τριβεται' άνάισθητη στα λόγια μας και σ' ό,τι γύρω της γενότανε, ζένο στο παραμύθιο της, πρόσζε μόνο στο ψι ψι που της έφώναζε, τὸ μόνο ταιριαστό στην τρέλλα της. "Ετσι δέ, εις δόξαν τοῦ Πατρὸς Ἀσκήσιοῦ, εγείνα κι εγὼ μιά φορά κτηνίατρος.

Αυτὰ για τήν ιστορική ύπνοβασία. "Αν τώρα υποθέσουμε ότι με κάποιον τρόπο έμεις προκαλούμε σ' ένα πρόσωπο τὰ ίδια φαινόμενα, όπως τὰ περιγράψαμε πάρα πάνω, παρουσιάζεται κι άλλη μορφή ύπνοβασίας, με μιά μεγάλη διάκριση, τή δύναμη, δηλαδή, νά στρέφουμε τὸ παραμύθιο όπως θέμε, έξουσιάζοντας τὸ πνεῦμα τοῦ ύπνοβάτη μας. "Η μορφή αυτή ονομάστηκε ύπνοβάτη ύπνοβασία και γι' αὐτὴν τὸ κεφάλαιο τοῦτο προορίστηκε.

(ἀκολουθεῖ)

Γ ΑΒΑΖΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ:

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. χρ. 10

20 λεπτὰ τὸ κάθε φύλλο λεπτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κίθκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τριχοδιόμου (Ὁφθαλμιατρειῶν) Σταθμοῦ Ὑπουργείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια)στο καπνοπωλεῖο Σαρρῆ Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξ ἄρχεια) και στο βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Ἡ συντροπή του πληρόνεται μπροστὰ κ' εἶναι γιὰ ἕνα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΕΡΙΚΕΣ

ιστορίες ποτέ δὲ παλιώνουνε. "Ετσι κ' ή χαριτωμένη ιστορία ποήγινε τήν περασμένη βδομάδα στο ύπουργεῖο τῆς Δικαιοσύνης, μ' άλλα λόγια τὸ ξυλοφόρωμα ενός τμηματάρχη από ἕναν βουλευτή, θά μείνει πάντοτε φρέσκια και θά μπορεῖ νά τήνε διηγῆται κανένας κάθε ὦρα και στιγμή.

Λοιπόν ποῦ λέτε, ἀδέφια ἐν Συντάγματι, ὁ τμηματάρχης Μπαλάνος ξυλοφορτώθηκε ἀλύπητα από τὸν βουλευτή Χρηστοδούλου. Κάπου φημερίδα τὸ ξυλοφόρωμ' αὐτὸ τὸ τυλοφόρωσε «σκυλοκαυγᾶ» και δέν εἶχε ἄδικο, ἀφοῦ δυὸ Συνταγματικά σκυλιὰ μαλώσανε γιὰ τὸ νόκιαλο, ἤρουν τὸ ρουσφέι.

Ὁ βουλευτῆς τὸ ζητοῦσε γιὰ λόγου του, ὁ τμηματάρχης τὸ ζητοῦσε γιὰ τὸν φαπὶ του, κ' ἔτσι γκρί

ἀπό δῶ, γκρί ἀπό κει, πιαστήκανε στὰ χέρια—ἀπαράλλαχτα σάν τὰ σκυλιὰ, με μόνη τή διαφορὰ πὸς τὰ τελευταῖα δέν ἔχουνε χέρια γιὰ νά δίνουνε μαγκουριές και γιὰ νάρπάξουνε ρουσφέτια.

Οἱ φημερίδες ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ σκυλοκαυγᾶ βαλθῆκανε νά βροῦνε ποῖος φταίει ἀπὸ τούς δυὸ ὁ βουλευτῆς ή ὁ τμηματάρχης; Χαμιένος κόπος, ἀφοῦ και σ' αὐτὴ τήν περίσταση φταίει ὁ τρίτος, δηλαδή τὸ χαριτωμένο μας πολιτικὸ ξεχαρβάλιωμα. "Αν δέν ἤτανε αὐτὸ τὸ ἀναθεματισμένο στή μέση, ὁ βουλευτῆς δὲ θάπαιτοῦσε με τόση ἀδιαντροπία, ὡς νόμιμο δικαίωμά του, τὸ ρουσφέι, κι ὁ τμηματάρχης—ποῦ εἶναι δὰ κι εδνοούμενος τοῦ νότις—Πρωθυπουργοῦ μας—δέν θά τοῦ τὸ ἀρνιότανε με τήν ἰδί' ἀδιαντροπία. Και τὸ κάτω κάτω, ἂν ἔλειπε τὸ ξεχαρβάλιωμ' αὐτὸ, ὁ κ. τμηματάρχης, ὕστερ' ἀπὸ τὸ σκυλοκαυγᾶ, θάπαινε τὰ παπούτσια στο χέρι μ' ἕνα ὑπουργικὸ ἔγγραφο γιομῆτο πινέματα γιὰ τήν ἀεθδόμιμον ἰπηρεσίαν του.

Τίποτα ἔμως ἀπ' αὐτὰ δέν ἔγινε. Ὁ τμηματάρχης μένει στή θεσοῦλα του, ὁ βουλευτῆς θά ζητάε-δλοῦνε τὰ ρουσφέτια του, και τὸ ξεβιδωμένο Ρωμαῖκο θά ζητάει τὸ ἔσρημο νά φτιάξει στόλους και στρατοῦς, με τέτοιους ὑπαλλήλους και με τέτοιους βουλευτάδες.

ΤΗΝ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ

Κυριακὴ τὸ κατ'αμεσήμερο ὁ κ. Πίνδαρος Βάλβης, ποῦ ἀκούει και στόνομα Σταματάκης, λίγο ἔλειψε νά γαρμίσσει τή ξώπορτα τοῦ γραφείου μας ἀπὸ τὰ λυσασμένα χτυπήματα.

— Μωρε, τί τρέχει; φωνάξαμε ὅλοι τρομασμένοι και πετάξαμε τὰ κηρόνια ἀπὸ τὰ χέρια μας, γιατί κείνη τή στιγμή, με τήν ἄδεια τοῦ κ. Σταματάκη, τρώγαμε.

— Τί τρέχει; Νά τί τρέχει!.. μᾶς εἶπε ή ὑπέρβρια κατεβαίνοντας λαχανιασμένη τὰ σκαλοπάτια τῆς τραπεζαρίας. Ὁ κ. Πίνδαρος!.. Αὐτὸ τὸ βιβλίο!.. κ' ἔπεσε άνάισθητη στο πάτωμα σάν τὸν πάλαι Μαραθονομάχο.

Ὁ κ. Πίνδαρος!.. Μπα! Μή χειρότερα! Ὁ κ. Σταματάκης Βάλβης ντυμένος μασκαράδικα με τὸ κοστούμι τοῦ Πινδάρου!.. «Πινδάρου ἐπίπικαι, μεταγραφέντες... (ομοίως, βέβαια, εις τὸ βιβλίον τῶν μεταγραφῶν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων) ἐμμέτρως (κ. τυπογράφε, μή παραλείψεις γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ, τὸ ρ και μᾶ; τὸ κάνεις ἐμμέτρως) εις τήν νέαν Ἑλλη-

ή καθαρεύουσα. Και για νά γίνει τὸ δεύτερο «πρόδηλον» πρέπει ν' ἀποδείξει ὁ κ. Σκιας ἐκεῖνο ποῦ δέν μπορεῖ, νά ποδείξει ότι τὸ θερμός, όταν πετάζει ἀπὸ τή γλώσσα τὸ ζεστός, θά μείνει ὁ θερμός, τὸν θερμὸν, τοῖς θερμοῖς, τὴν θερμὴν, αἱ θερμαί, τὰς θερμάς, και δὲ θά γίνει, τὸ θερμὸ, τὴ θερμῆ, τίς θερμῆς, οἱ θερμέες. Βλέπετε πὸς εἶχα δίκιο πούλεγα ότι τῆς τελευταίας γνώμης τοῦ κ. Σκιας ή εξέταση θά φανερώνει τὸ γ' ἐπ' αὐτῆ τοῦ βιβλίου τή σοφία; Λέγαμε λοιπόν, ότι δέν ἀλλάζει, δέν εξαφανίζεται μιά γλώσσα όταν πλουτίζει ἀπὸ άλλες τὸ λεξικό της, ότι δὲ μεταμορφώνεται ή δημοτικὴ σὲ καθαρεύουσα, ἂν πάρει ἀπ' αὐτὴν ή ἀπὸ τήν ἀρχαία τίς ἀρβύλες, οὔτε ἂν κοντὰ στήν πόρτα τσεκώσει και τή θύρα τῆς καθαρεύουσας, οὔτε ἂν ἀλλάζει τήν «πόρτα» με τὸ «ταχυδρομεῖο» και με τὸ «φαρμακεῖο» τή «σπεταζορία». Ἀρκεῖ, τὴν ἀρβύλην, και τὰς ἀρβύλας, νά τὰ πεῖ «τὴν ἀρβύλα» ἔτσι λέγετε, και τίς ἀρβύλες, νά μὴν πεῖ τὰς θύρας, ἀλλὰ τίς θύρες, και τὸ «ταχυδρομεῖον» και τὸ «φαρμακεῖον» νά τὰ λέει χωρὶς νῦ. Τώρα ἂν τὸ κάνει αὐτὸ ή δημοτικὴ ή ἂν όχι, ἀρκεῖ νάχει κανεὶς αὐτιά, και νά μὴν ἔχει τὸ παρατηρητικὸ τοῦ κ. Σκιας, γιὰ νά τὸ νοιώσει. Κεῖτᾶζε τὴν πὸς βγαίνει ἀλήθεια και τᾶλλο πούλεγα, ότι τῆς τελευταίας γνώμης τοῦ κ.

Σκιας ή εξέταση, θάνα κι αὐτὴ κοντὰ στίς άλλες μιά ἀπόδειξη ἀκόμα γιὰ τήν ἀνακάλυψη τοῦ κ. Σκιας, τί ἀξία έχει. «Ἡ καθαρεύουσα, λέει ὁ κ. Σκιας, όχι μόνον νεκρά δέν εἶναι ἀλλὰ τουναντίον ζωντανότερα πάσης άλλης νεοελληνικῆς διαλέκτου, εἶναι δηλ. ή ἐπικρατεστέρα διάλεκτος τῆς σήμερον, ή μόνη ἑλληνικὴ γλώσσα τῆς κέρου» (*). Τίς λέξεις ποῦ πῆρε ἀπὸ τήν δὴ ἐπικρατεστέρα ή ἀπὸ τήν ἀρχαία ή δημοτικὴ, τίς ἀλλάξε σύμφωνα με τή γραμματικὴ τῆ δικῆ της.

Τὴ λέξη λ. γ. λωποδύτης, ποῦ εἶναι ἀρχαία ὡσο παίρνει, τήν ἔκανε ὁ λαὸς κ' οἱ γραμματισμένοι μαζί ὁ λωποδύτης, τοῦ λωποδύτη, τὸ λωποδύτη, τοῦς λωποδύτες, και ποτέ βέβαια δὲ θάκούσατε νά λέει κανεὶς «βρέ σὺ λωποδύτα». Κι ὁ «ἀστυφύλαξ» ποῦ δέν εἶναι λέξη ἀπὸ τὸ λαὸ φτειασμένη, ὡς τόσο στο στόμα τοῦ λαοῦ μόλις ἔπεσε, ἀστυφύλακας ἔγινε, κ' ἔτσι θά τὸν ἀκούσατε όχι μόνο ἀπὸ τὸ λαὸ, μὰ κι ἀπὸ τούς γραμματισμένους. Βέβαια δὲ λέω πὸς δὲ θάκούσατε ποτές ἀστυφύλαξ, γιατί μονάχα ὁ κ. Σκιας μπορεῖ νάχει τήν ἀπαίτηση, ἀφοῦ κάθε μέρα διαβάσει ὁ κόσμος «ἀστυφύλαξ» κι ἀφοῦ—τὸ σπουδαιότερο—πιστεῖει πὸς «ἀστυφύλαξ»

(* Σελ. 61.

εἶναι τὸ σωστό, μόνον ὁ κ. Σκιας μπορεῖ νά νομίζει ότι, για νά μὴν εἶναι διάλεκτος ή καθαρεύουσα, ἔπρεπε οὔτε νά κατορθώνει κανεὶς νά προφέρει τὸ «ἀστυφύλαξ». Τὸ ἴδιο μποροῦμε νά παρατηρήσουμε γιὰ τή λέξη «φημερίδα», ποῦ εἶναι στο στόμα τοῦ λαοῦ «ἐφημερίδα» και μάλιστα «φημερίδα» και ποῦ θάκούσατε και τούς γραμματισμένους, ἂς εἶναι και φιλόλογοι, νά λένε συχνότερα ή «φημερίδα» παρὰ ή «ἐφημερίδα» νά ρωτοῦν ἀξάρνα «ἦρθε ή φημερίδα»; Τὸ ἴδιο για τή λέξη «κλητήρ» ποῦ εἶναι κλητήρας, ὁ δικαστικὸς κλητήρας, τὸ ἴδιο για χίλιες δυὸ λέξεις ποῦ ἀλλάζανε σύμφωνα με τή γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς, όταν ἀπὸ τὰ βιβλία μπήκανε στήν κλημερὴ ζωῆ Τάντίθετο όμως φαινόμενο δέν τὸ παρατηροῦμε ποτέ, ἀφοῦ και ποτέ δὲ γίνεται. Ὁ λόγος δέν εἶναι για κείνα ποῦ γράφονται, ἀλλὰ γι' αὐτὰ ποῦ λέγονται. Ὅσο και νά τεντώσει κανεὶς τυπικά του δὲ θάκούσει λέξη τῆς δημοτικῆς φερμένη στοῦς γραμματικὸς τύπους τῆς δὴ ἐπικρατεστέρας. Οὔτ' ἕνα νῦ δὲ θάκούσει σὲ φυσικὴ κι ἀπροσποίητη κουθέντα φυσικοῦ ἀνθρώπου, κολλημένο στο τέλος μιάς λέξης: στο νερὸ λ. γ.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ